

Rapport Klimajournalistik i Brasilien

Studierejse for praktikanter hos DR Nyheder
Februar 2024

Praktikantchef: Sabine Matz

Indholdsfortegnelse

Klimajournalistik i Brasilien.....	3
Periode for læringsdage	3
Praktikanter hos DR Nyheder	3
Praktikantchef hos DR Nyheder.....	3
Abaetetuba i Amazonas-regnskoven, udenfor Belém	4
Barcarena i Amazonas-regnskoven, udenfor Belém	5
FN's klimatopmøde 2025 i Belém – COP30	6
Dansk journalist dækker klimaet fra Rio de Janeiro	7
Marinebiologens klimaaktivisme i Rio de Janeiro	8
Diskussion.....	8
Konklusion.....	9

Denne rapport blev afleveret til praktikantchefen hos DR Nyheder den 22. februar 2024.

Klimajournalistik i Brasilien

Klimajournalistikken står mere present i den offentlige debat end nogensinde før: Klimaforandringerne bliver kun større, tydeligere og tættere på vores liv herhjemme. Vi ser derfor, at opmærksomheden på klimaforandringerne og et ønske om politisk handling bliver mere og mere udtalt. I Danmark har hashtagget #rydfladenforklimaet understreget og spredt en utilfredshed med mediedækningen af klimaforandringerne – den udvikling skal vi som journalister tage alvorligt.

Som den kommende generation af danske journalister mærker vi et ansvar for at tilegne os kompetencer og viden til at kunne dække klimaforandringerne i fremtiden. Og som del af et dansk public service-medie ser vi det som vores demokratiske pligt at stå i front på dette samfundsanliggende.

Derfor så vi Brasilien som det afgørende land for vores undersøgelse, idet størstedelen af Amazonas-regnskoven ligger der – et epicenter for nutidens klimaforandringer. Det gør tilmed landet afgørende i klimakampen, som netop udstiller et polariseret folk, kommercielle interesser, ulovlig skovrydning og krænkelse af de indfødtes menneskerettigheder. Vores fokus er derfor endt på Belém, udenfor Amazonas-regnskoven, på første del af studierejsen, da det kommende klimatopmøde i 2025, COP30, bliver afholdt der. Derefter rejste vi videre mod syd i Rio de Janeiro med ambitionen om at danne et nuanceret billede af, hvordan en rigere befolkningsdel i Brasilien forholder sig til klimaforandringerne.

Gennem aftalte møder med indfødte i Amazonas-regnskoven, en dansk journalist i Rio de Janeiro og en klimaaktivist har vi søgt inspiration til nye måder at forstå de journalistiske krav i en klimakrise og høre fra dem, der dagligt oplever klimaforandringernes påvirkning. Alle aftaler havde således til formål at styrke vores viden og evne til at kunne tænke helhedsorienteret og perspektiverende i vores fremtidige den journalistiske dækning af klimaforandringerne.

Periode for læringsdage

Den 4.-9. februar 2024, lokaltid i Belém (GMT-3) og Rio de Janeiro (GMT-3).

Praktikanter hos DR Nyheder

Alberte Emilie Wanting

Amalie Thorlund Jepsen

Caroline Sofie Gede

Diellza Murtezaj

Frederik Brund Flintegaard

Frederikke Nyborg

Jonathan Strid Lundsgaard

Mana Barvar

Sebastian Würfel Nissen

Praktikantchef hos DR Nyheder

Sabine Matz

Abaetetuba i Amazonas-regnskoven, udenfor Belém

Søndag den 4. februar 2024

På studierejsens første læringsdag besøgt vi samfundet Quilombo Africa i byen Abaetetuba i delstaten Pará, der er fællesskaber dannet af efterkommerne af den sorte afrikanske befolkning, som blev slaver under den brasilianske kolonitid i det 19. århundrede.

Delstaten Pará er en af de brasilianske stater med flest Quilombola-fællesskaber. På grund af den vedvarende strukturelle racisme i Brasilien er de indfødte historisk set blevet overset og udsat for usikre leveforhold. Siden industrialiseringen og særligt de seneste årtier har store industrielle virksomheder, herunder nord- og centraleuropæiske, indenfor handel med råvarer presset, forurenet og fordrevet quilombolas fra deres områder. Det er Quilombo Africa er et eksempel på, selvom dets beboere forsøger at modstå industrialiseringens fremstød – ved at beskytte deres kulturer og traditionelle måder at forholde sig til skoven på.

Under vores besøg hos Quilombo Africa på studierejsens før læringsdag lærte vi om, hvordan samfundet helt konkret er påvirket af klimaforandringerne, som netop er skabt af industrialiseringen i området. Her fortalte faderen i familien, Raimundo Magno Nascimento, om, hvordan de som indfødte har kendskab til naturens ressourcer. Vi smagte blandt andet på planterne, der er grundstenen til udviklingen af den moderne antibiotika og bedøvelsesmidler. På turen gennem regnskoven viste han tilmed eksempler på, hvordan naturen kan laves til brugsredskaber. Han viste os desuden hen til områdets å, hvor det tidligere havde været muligt at fiske, men det forhindrede den lave vandstand og forurening nu.

Hans budskab var, at siden slavetiden havde de indfødtes viden været negligeret af kolonimagten Portugal og siden af industrivirksomheder, som ikke anerkender og respekterer de ressourcer, som naturen kan give mennesket, uden at vi dræner den ved skovrydning og udvinding af grundstoffer – men i stedet leve i samspil med naturen. Raimundo Magno Nascimento udtrykte håb for, at klimatopmødet i 2025 kommer til Belém. Han mente, at det kan komme samfund som Quilombo Africa til gavn, da internationale statsledere angiveligt er deres sidste håb om at den brasilianske stat overholder rettighederne for de indfødte.

Barcarena i Amazonas-regnskoven, udenfor Belém

Mandag den 5. februar 2024

Barcarena er en by i delstaten Pará, hvor industrivirksomheder som Alunorte, tilhørende den norske gruppe Norsk Hydro, den største producent af alumina (råmateriale til aluminium), og den franske industrivirksomhed Imerys, der er den største inden for kaolinproduktion, udvinder råmateriale i området. Etableringen af disse industrier har været med til at fordrive oprindelige folk og quilombolas, der tidligere boede i områderne, hvor Barcarena Industrial Park er i dag. Byen har derfor slået rekord for forurening med tungmetaller i Amazonas-regnskoven. Også her mærker borgerne forureningen på egen krop.

På studierejsens anden dag besøgte vi Sandra, der er nabo til industrien i området. Hun viste frem i sin have, der over de seneste år er blevet forurenet af de industrivirksomheder, der opererer i området. Det har medført, at hun ikke længere kan drikke vandet i området og er i høj risiko for at udvikle livstruende sygdomme – såsom kræft og Alzheimers der er påvist en sammenhæng med i de forurenede områder.

Om eftermiddagen besøgte vi et andet indfødt samfund kaldet Acuí i nærheden sammen med Sandra. Samfundet fortalte lignende historie om, at industrivirksomhederne i området havde fordrevet dem fra store dele af deres tidligere levested og forurenet vandet, jorden og luften hos dem. De viste deres årlige, personlige sundhedsundersøgelser, der var udført af statsautoriserede sundhedspersonale, som påviste, at deres sundhedstilstande var markant negativt påvirket af forureningen i området.

Under vores research hjemmefra var vi stødt på begrebet ”Environmental Racism”¹, som refererer til at klimaforandringer ofte forværrer eksisterende sociale og økonomiske uligheder blandt marginaliserede samfund, især farvede samfund, oprindelige folk og lavindkomstgrupper. Samfundet Acuí var et konkret eksempel på den gruppe af mennesker, der er mindst ansvarlige for drivhusgas-emissioner, men mærker konsekvenserne på egen krop.

¹ Princeton University: “Racial Disparities and Climate Change” (15/08/20)

FN's klimatopmøde 2025 i Belém – COP30

Tirsdag den 6. februar 2024

Belém er officielt bestemt som værtsby for FN's klimatopmøde i 2025, COP30, og med den stigende internationale opmærksomhed omkring klimaforandringer forventes det, at arrangementet vil tiltrække et betydeligt antal deltagere. Dette afspejler tendensen fra sidste års COP28 i Dubai, hvor næsten hundre tusinde mennesker deltog i klimatopmødet.²

Derfor besøgte vi Belém på studierejsens tredje dag for at danne os en bedre forståelse for, hvordan byens infrastruktur er indrettet. Det blev hurtigt tydeligt, at byens mondæne område med moderne hoteller er en meget lille del af byen og står i stor kontrast til den øvrige. Den fattige del er præget af forfaldne huse og tilsyneladende mangel på elektricitet og sanitære forhold. Samtidig er det en kendsgerning, at Belém vil stå over for logistiske udfordringer med at håndtere det betydelige antal deltagere, der typisk deltager under et klimatopmøde. En af de åbenlyse udfordringer er, at byen ikke har det fornødne antal hotelsenge på nuværende tidspunkt. For med omkring 17.500 hotelsenge i og omkring Belém har nationale brancheorganisation for hoteller, Abih, udtalt, at antallet skal fordobles eller tredobles for at kunne huse de mange deltagende.³

Den manglende kapacitet rejser spørgsmål om bæredygtighed og miljøvenlighed, da behovet for midlertidige indkvarteringsløsninger kan påvirke byens infrastruktur og ressourceforbrug. Det har desuden mødt kritik, at valget er faldet på Belém, fordi byen netop ikke har den nødvendige kapacitet og derfor skal bruge en masse ressourcer på deres værtsskab. Guvernøren i Pará, Helder Barbalho, har forholdt sig til kritikken med en udmelding om, at COP30 vil gøre det muligt for Belém at forbedre de sanitære forhold blandt den nedre tredjedel af socioøkonomiske del af befolkningen.

² FN's Regionale Informationscenter: "Rekord høj deltagelse på 100.000 ved COP28" (06/12/23)

³ Reuters: "Amazon summit shows thorny challenge for Brazilian COP30 host city" (10/08/23)

Dansk journalist dækker klimaet fra Rio de Janeiro

Onsdag den 7. februar 2024

Studierejsens fjerde læringsdag startede med, at vi fløj fra Belém til Rio de Janeiro. Efter ankomst til den centrale del af Rio de Janeiro om eftermiddagen tjekkede vi ind i den lejlighed, vi havde lejet centralt i byen.

Flytransport fra Belém til Rio de Janeiro

- Fra Belém (Val de Cans International Lufthavn) klokken 05.20 til Brasília (Brasília International Lufthavn) klokken 08.00.

- Fra Brasília (Brasília International Lufthavn) klokken 08.35 til Rio de Janeiro (Rio de Janeiro–Galeão Internationale Lufthavn) klokken 10.25.

Derefter mødtes vi med Peter Krogh Andersen, der er freelancejournalist for blandt andet dagbladene Politiken, Kristeligt Dagblad og Børsen – og indimellem for TV2 News – med base i Rio de Janeiro, hvor han blandt andet skriver om klimaforandringerne, de politiske strømninger, levestandarden og eksistentielle emner i Sydamerika.

Han fortalte om sin oplevelse af, at Brasilien er et komplekst samfund, som på mange måder er præget af landets store økonomiske ulighed. Det kommer angiveligt til udtryk i deres uddannelsessystem, sundhedssystem og privatøkonomiske forhold. Peter Krogh Andersen forklarede, at derfor ikke er en kollektiv bevidsthed blandt brasilianerne om klimaforandringerne. For de fleste i landet er mere optaget af, at kunne betale næste måneds husleje, elregning eller deres kreditor. Og selvom gennemsnitsindkomsten er væsentligt højere for de lønnede i Rio de Janeiro i den sydlige del af Brasilien sammenlignet med Belém i den nordlige del, oplever han desuden ingen solidaritet imellem, når det handler om klimaforandringerne.

Eksempel på artikel af Peter Krogh Andersen: ”Mange lande kan med rette sige, at de ikke har råd til grønnere løsninger” (Politiken, 23. november 2023. Infomedia ID: e9fbe943)

Marinebiologens klimaaktivisme i Rio de Janeiro

Fredag den 9. februar 2024

På studierejsens sidste læringsdag mødtes vi med marinebiologen, Ricardo Gomes, som er klimaaktivist i Rio de Janeiro og grundlægger af ngo'en Instituto Mar Urbano, der arbejder med det formål at tilegne og dele viden om det marine miljø i området.

Missionen hos den ikke-statslige organisation er at bringe mennesker tættere på naturen, formidle videnskabelig viden til befolkningen og visualisere de miljøproblemer, som de oplever i Rio de Janeiro. Ricardo Gomes ønsker med organisationen at inspirere, skabe bevidsthed og mobilisere samfundet, hvorfor han tidligere har lavet prisvindende dokumentarfilm om emnet og på daglig basis reportere om udviklingen på de sociale medier, herunder på Instagram under navnet @institutomarurbano.

Han tog os med ud på en sejltur ved kysten nær strandene Ipanema og Copacabana. Her oplyste han blandt andet om, at der lige nu ligger omkring 325.000 tons plastaffald i det brasilianske farvand. Det har angiveligt store, negative konsekvenser på faunaen i havområdet, da flere arter ikke længere findes i der. Trods det kunne Ricardo Gomes oplyse, at delfinerne og søstjernen nu er kommet tilbage ud for Rio de Janeiro, hvilket var et tegn på bedring efter deres indsats med klimaaktivismen.

Diskussion

Studierejsen til Brasilien har givet os indblik i kompleksiteten af klimaforandringerne og de medfølgende konsekvenser hos forskellige indfødte samfund i Brasilien. Vores fokus på Belém og besøget hos samfundene Quilombo Africa og Acuí har tydeliggjort, hvordan industrielle interesser og ulovlig skovrydning truer både miljøet og lokalbefolkningen.

Selvom tilværelsen er markant anderledes på den anden side af Atlanten end i Danmark, har vi set nogle strukturelle problematikker i Brasilien, der kan perspektiveres til vores danske klimaforandringerne. For også herhjemme slås vi med en industri, der forurener uden altid at leve op til det danske mantra "forurener betaler" – to eksempler er Aalborg Portland og den verserende sag med

Nordic Waste i Randers. For både i Brasilien og Danmark er det borgerne i de forurenede områder, der kan risikere at betale en høj, sundhedsskadelig pris. På den måde kan klimaforandringerne ramme os mennesker universelt. Alligevel findes der en grundlæggende og afgørende forskel mellem os; økonomi og uddannelse. For Danmark er et videnssamfund med en relativ høj gennemsnitsindkomst og et højt uddannelsesniveau. Det er to afgørende redskaber for kampen mod klimaforandringerne. Derfor må vores fremadrettede ambition i det journalistiske øjemed nu være, at vi skal anvende denne nye viden, når vi fremover dækker klimaforandringerne for DR Nyheder. Både som et komparativt redskab på det internationale plan, men også som en national målestok for, at journalistikken spiller en væsentlig rolle som vagthund mod forureneren og for borgeren.

Desuden er vores samlede vurdering, at vi er lykkedes med at nuancere vores forståelse for klimaforandringerne i Brasilien. Men fem læringsdage kan naturligvis kun berøre overfladen af, hvordan brasilianerne forholder sig til klimaforandringerne. Det havde været interessant, hvis vi kunne få repræsentanter for industrierne i Amazonas-regnskoven og statslige enheder i Brasilien i tale, men vores forespørgsler blev desværre afvist. Derimod havde vi aftalt at besøge Climate Hub, det internationale center for klimaundersøgelser i Rio de Janeiro, som sammen med Columbia University arbejder for at udbrede initiativer, dialog og forskning om klimaet – især de klimaforandringer de oplever i Brasilien og Amazonas-regnskoven – men de aflyste med så kort varsel efter ankomst i Brasilien, at vi ikke havde mulighed for at finde et alternativ til den del af programmet for læringsdagene.

Konklusion

Studierejsen til Brasilien har givet os en bedre forståelse af kompleksiteten af klimaforandringer og deres indvirkning på forskellige samfund i landet. Besøgene os samfundene Quilombo Africa og Acuí tydeliggjorde, hvordan industrielle interesser og ulovlig skovrydning truer både miljøet og lokalbefolkningen. Industriens påvirkning af samfundene visualiserede begrebet ”Environmental Racism”, hvor de mindst ansvarlige for drivhusgasemissioner oplever de mest alvorlige konsekvenser. Besøget i Barcarena understreger desuden, hvordan industrier som Alunorte og Imerys har forurenet området og fortrængt de indfødte, der nu lever med omfattende, dokumenteret sundhedsproblemer. Besøget hos den danske journalist i Rio de Janeiro, Peter Krogh Andersen, nuancerede kompleksiteten i Brasilien, hvor økonomisk ulighed præger samfundet, og hvor klimaforandringerne ikke nødvendigvis er øverst på dagsordenen for den almene borger. Men samtalen med marinebiolog og klimaaktivist Ricardo Gomes viser, at enkeltpersoners initiativer kan have stor, positiv indflydelse på kampen mod klimaforandringerne – det gav tilmed indsigt i en ngo’s placering i debatten om verserende klimaspørgsmål.

Den samlede erfaring fra studierejsen i Brasilien har nuanceret vores viden om klimaforandringernes konsekvenser, som formodentligt vil styrke os til at kunne bedrive kvalificeret og nuanceret journalistik i dækning af klimaet – internationalt såvel som nationalt – hos DR Nyheder.